

Серед чудових нумерів програми концертту, яка мала величезний успіх у багатьох країнах Європи та Північної і Південної Америки, є хореографічна картина за мотивами Т. Г. Шевченка „Про що верба плаче” (музика І. Іванченка та М. Мухи). У цій мовою танцю висловлюється думка поета-патріота, поета-борця, що захист рідного краю є священим обов'язком кожної людини. Через символічний фінал цієї хвилюючої мініатюри постановник Павло Вірський проводить благородну думку про естафету поколінь, про передачу з покоління в покоління завітності віданості Вітчизні.

Обидва шевченківські балети зробили великий вплив на розвиток українського балетного мистецтва.

О. СТАЛІНСЬКИЙ.

(„Радянська Культура”, 5. 9. 1963. Київ)

Деякі думки

Ідея — це скерованість людської свідомості в певному напрямі. Ідеї не походять з якихось містичних джерел, вони — витвір людського досвіду, згустки думок. А через те, що їх можна передавати за допомогою мовних чи якихось інших знаків від однієї людини до другої, то вони можуть опановувати свідомість багатьох людей і ставати суспільною силою, що скеровує вже й сутофізичні (тілесні) людські дії у певному напрямі.

Приклад: ідея відродження України. Заключувшись десь у головах ранніх українських романтиків першої половини ХІХ ст., вона потім призвела до створення українських збройних сил 1917—1920 років, примусила мертві матеріальні „тіла” — гармати стріляти на ворогів українського народу.

Правди - істини не можна заперечити, якщо вона дійсно є. Можна говорити про її різновиди. 1. Це насамперед позитивна або емпірична правда, що її висували О. Кант, Дж. Ст. Мілл і інші. Це те, що його здобуваємо органами почуттів, перевіряємо методами формальної логіки, експериментом, з'ясуванням причинового зв'язку. Про цю правду (позитивну, емпіричну) довідеємося або безпосередньо, або через інших людей — мислителів, письменників, свідків-самовидців. 2. Теоретична правда — наукові гіпотези й закони, такі, як от всесвітнє тяжіння, закон зберігання матерії (енергії), походження слов'янських мов від однієї промови тощо. 3. Мистецька правда — це те, що його насправді, може, й не було, але воно могло бути (тим то простий опис фактів у репортажі-нарисі — це ще не мистецтво).

Побутова брехня — явище надзвичайно поширене. Можна навіть сказати, що немає на світі людини, яка б не брехала в цьому розумінні. Ця брехня значною мірою походить від того, що людина — громадська істота, себто вона через цю брехню сприяє збереженню громадських клітин, в яких людські одиниці безпосередньо взаємляться. Часто вона, ця брехня, виступає в ролі „приєдненого”, „вихованості”, „доброго тону” і про-

тистоїть протилежним уявленням. Очевидчаки, її доводиться вважати за неминуче зло. На тему цієї брехні В. Винниченко написав драму „Брехня”, а якийсь третій рядний український драматург (В. Товстаніс?) — комедію „День правди”, а в тій комедії показав, як уникання побутової брехні всіх розсварило.

Ідея цивільного закону — це найвища ідея впорядкування суспільного життя людини. В основі цього закону повинно бути шанування гідності людини, справедливість і загальне добро, а не жалість та упокора одиниць в дусі християнської любові до ближнього. Я не хочу, щоб мене любили чужі люди, я хочу, щоб до мене були справедливі!

Доки люди нічого не роблять, вони рівні (як, наприклад, мільйони їх, голих, перемішаних у загальній масі на нью-йоркських пляжах). Та коли вони починають щось робити, творити, то мимоволі починають ділитись на спритніших і тюхтіїв, на розумніших і дурніших, на багатих і бідних. Отак, мабуть, і виникло історичне „прокляття нерівності”. Але це не значить, що людський розум не повинен шукати способів подолання цього „прокляття”.

Єдине чудо, можливе в розвитку людини, — це освіта. Ніраса, ні індивідуальне походження („добродінне”, „плебейське”) не відрізняють так однієї людини від другої, як освіта відрізняє освічену людину від неосвіченої. Освічена людина — це наче окремий різновид homo sapiens-a. Навіть вираз обличчя, а особливо очей (тобто суто-фізичних явищ) в освічених людях часто (але не завжди) інші, як у неосвічених. Але, зрозуміла річ, хибно було б розуміти освіченість, як панськість, як це частенько роблять в умовах недосконалого людського суспільства.

Почуття зневаженої гідності людини дуже болюче. Найвиразніше це відчувається тоді, як людина із стану суспільно-упривілейованого спуститься на становище „низьке”. Таке було з нашою інтелігенцією, як вона опинилася в США чи в Канаді і стала працювати підмітайлами, посудомийниками тощо, коли „боси” погукували на цих людей „гей!”! Тут боліло людей невідповідне трактування їхньої самосвідомості.

Але з самосвідомістю людини не має нічого спільногого негативна риса — зарозумілість.

Я не можу бути жорстоким до людей, але й не хочу бути жертвою їхньої жорстокості. Тим то я боронююсь, як на мене нападають.

Не зважаючи на шкоду, що її заподіяла більшовицька тиранія історії визвольної боротьби людини за волю й правду, людина й далі мріятиме та боротиметься за ці ідеали.

Мистецька творчість з психологічного боку — натхнення, інтуїція, а з фізіологічного — підви-

НОВІ ДНІ, ЖОВТЕНЬ, 1963

щена робота нервів. А розум — це контролер у цьому процесі. Без цієї контролі творчість — марення хворого. Відсутність такої контролі знецінила творчість Т. Осьмачки.

Але й сам-один розум здатен хіба тільки... на плагіяти, що можуть виникнути в наслідок начитництва.

Очевидиачки, буття таки визначає свідомість. Але ця думка слушна тільки щодо рослинного чи тваринного існування людської істоти, а не людей-мислителів, які, вирісши в своїй самосвідомості, можуть вирватися з такої зумовленості так, як вириваються тепер роблені супутники Землі з земного тяжіння (притягання) і кружляють уже своїми орбітами. Так вирвався колись із „чорнечого зумовлення” Джордано Бруно і пішов на вогнище, що прокреслило його орбіту в історії пізнання світу.

Релігія як світогляд відрізняється від усякого іншого стану людської свідомості, зокрема від наукового світогляду тим, що в ній обов’язково є містика, тобто уявна (гадана) поєднаність людини з уявною ж істотою (Богом). Тим то, наприклад, марксизм, попри наявність у ньому деяких зовнішніх атрибутивів релігії (догматизм, „непомильність”), — не релігія: у ньому немає містики.

В. ЧАПЛЕНКО

Хуана де ІБАРБУРУ

СМОКІВНИЦЯ

Що похмура й негарна
І що сірі усі її віти, —
Я жалю за те смоківницю.
Сто прекрасних дерев біля неї:
Помаранчі із листом лискучим,
Круглі сливи і прості цитрини.
І щороку весною,
Покриваються всі вони цвітом
Наокіл смоківниці.
І так сумно вона виглядає
Із своїми сучками кривими,
Що ніколи
У рясні не вдягались бутони.
І тому я,
Кожен раз, як проходжу повз неї,
Їй кажу, намагаючись голос
І солодким зробити й веселим:
„Між дерев моого саду
Смоківниця — з усіх найгарніша”.
І якщо вона чує,
Мою мову якщо розуміє,
Що за радість тоді загніздитися
У чутливій душі деревини!
І, можливо, надвечір,
Коли вітер розвіє її віти,
Вона скаже, п’яніючи щастям:
„Мені мовили нині: ти — гарна”.

Переклав Ігор Качуровський

НОВІ ДНІ, ЖОВТЕНЬ, 1963

Петро РОМЕН

ARS POETICA

ІЗ СЕКРЕТИВ МОДЕРНІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТИ

НЕДОРОБЛЕНІ СОНЕТИ

Сирові сонети це коли вже готовий плян сонета і його б далі тільки розвивати й доводити до вивершення, але ось його припечатає тут так, як він є.

Ігор Костецький: З сирових сонетів. „Сучасність”, ч. 8 (32), 1963 р.

Примітка редактора „Нових Днів”: Друкуємо нижче „Недороблені сонети” Петра Ромена. Їх написано, як сказав би літературознавець, під помітним впливом творчості Ігора Костецького і за його творчим методом. Цілком погоджуємось, що такі сонети краще назвати недоробленими. Такими бувають не тільки сонети, а й люди. Про такого кажуть: „Ta він якийсь недороблений”. В літературі це означає „модернізм”. Це улюблений жанр журналу „Сучасність”, де їх і „припечатано”. Щоб не відстали від сучасності, бо ми ж теж нові дні, вирішили й ми „припечатати” „недороблені сонети” П. Ромена, бо вони є не лише яскравою ілюстрацією цього нового жанру, а й розкривають деякі секрети цієї творчості.

Сонет перший: ПОЕТ ЗА РОБОТОЮ

1. задумується
2. дрімають мислі
немає слів...
3. Щоб розігнати сум
4. пише:
КАМБРУМ

Передплатник „Нових Днів”: Пане редакторе! Нащо ви псуєте папір?

Редактор: Терпіння! Терпіння! Цю творчість треба розкусити...

Сонет другий: ПОЕТ І СЛОВО

1. словом бавиться
2. словом розважається
3. безбоязно і нахально
4. буквально?

Критик: Геніяльно!

Сонет третій: ТВОРЧИЙ МЕТОД

1. Бракує думки? Не вистачає слів?
2. Уявіть що маєте не читачів...
О, слів! О, слів!
3. Немає слів...
4. Тоді ви берете написане
КАМБРУМ і кожну літеру робите
початком наступного рядка:

КАМБРУМ
А рум
МУР! МУР!
Бу! Рум!
Рум рум
У рум
МУР! МУР!